

Regionens roll för klimatanpassning

Slutsatser, vägval och frågor för fortsatt arbete

VETA Advisor och Anthesis | 2026 | Underlag till Region Sörmland

REGION
SÖRMLAND

Uppdraget i korthet

1. Omvärld

Hur arbetar andra regioner, länsstyrelser och myndigheter? Vad rekommenderar expertmyndigheter?

2. Sörmland

Vilka klimatrisker och sårbarheter är relevanta i länet?

3. Vägval

Vilken roll bör regionen ta och hur kan arbetet organiseras?

Uppdraget ska inte ta fram nya klimatdata eller göra en full intern genomlysning av Region Sörmland. Det ska ge ett samlat underlag för fortsatt ställningstagande.

Huvudslutsats

Frågan är inte om regionen ska ha en roll.

Frågan är hur rollen ska utformas, organiseras och följas upp.

Klimatrisker berör regionens uppdrag

Transporter, hälsa, energi, vatten, livsmedel, beredskap och regional utveckling.

Rollen är funktionellt tydlig

Behovet finns i praktiken även om uppdraget inte är lagreglerat som ett eget mandat.

Organiseringen är avgörande

Genomslag kräver överblick, ansvar och uppföljning över tid.

Vad visar omvärldsanalysen?

Regioner arbetar redan med klimatanpassning, men ofta indirekt och utspritt.

Otydligt uppdrag

Rollen behöver ofta tolkas in i regional utveckling, planering och beredskap.

Utspritt ansvar

Frågan finns i flera verksamheter men saknar ofta en gemensam ingång.

Projektberoende

Projekt kan driva utveckling, men resultaten riskerar att bli kortlivade.

Relation till länsstyrelsen

Samverkan behövs men rollerna måste vara tydliga för att undvika dubbelarbete.

Den gemensamma nämnaren är att klimatanpassning behöver integreras i ordinarie verksamhet, men samtidigt hållas ihop bättre.

Intervjuerna: fyra återkommande mönster

1. Otydligt mandat gör arbetet personberoende

Arbetet drivs ofta av engagerade tjänstepersoner, projekt eller tillfälliga satsningar snarare än av en tydlig samlad struktur.

2. Arbetet är spritt

Planering, infrastruktur, fastigheter, miljö, hållbarhet och beredskap berörs.

3. Projekt skapar utveckling, men behöver få fäste

Extern finansiering ger möjlighet att testa, men resultaten behöver tas in i ordinarie styrning.

4. Samverkan kräver tydliga roller

Region och länsstyrelse behöver komplettera varandra, inte överlappa.

Tydliga ansvar, organisatorisk placering och återkommande forum är avgörande om arbetet ska få effekt över tid.

Expertmyndigheter: vad pekar de på?

Myndigheterna ser regionen som viktig när klimatrisker berör flera uppdrag och nivåer.

Integrera i ordinarie styrning

Klimatanpassning behöver in i RUS, fysisk planering, infrastruktur, vård, beredskap och uppföljning.

Stöd kommunerna

Regionen kan bidra med kunskap, forum, samordning och koppling till regionala perspektiv.

Tydliggör roller

Region och länsstyrelse behöver komplettera varandra så att samverkan inte blir dubbel eller personberoende.

Gemensam riktning: tydligare roller, stöd till kommunerna och koppling till ordinarie styrning.

Vad önskar kommunerna för stöd från regionen/länsstyrelsen?

Samordning

- Sammankalla, facilitera och driva forum
- Skapa en regional plattform för erfarenhetsutbyte, diskussion och kunskapsspridning
- Samla olika roller på kommunerna
- Ta det regionala perspektivet för kommunöverskridande frågor

Kunskapsbyggande

- Ordna webinarium, utbildningar, workshops som bygger kunskap utifrån kommunens behov
- Möjliggöra för spridning av goda exempel mellan kommunerna
- Erbjudna vägledning, dela verktyg, metodstöd, checklistor och lathundar
- Nyhetsbrev med uppdatering om nya underlag

Generera underlag

- Klimat och sårbarhetsanalyser
- Skyfallsmodellering
- Lokala klimatanalyser
- Geodata

Finansiering

- Bistå i projektansökningar
- Samordna mellankommunala projektinitiativ

Expertkompetens

- Stötta upp med specialist kompetens (GIS, analyskompetens, hydrologi mm.)
- Kontaktperson som man kan bolla frågor med
- Stöd vid kravställning av utredningar

Drivande aktör

- Initiera och driva projekt
- Skapa argument

Klimatriskanalysen: vad är mest relevant för Sörmland?

Värme

Fler varma dagar och nätter. Ökat kylbehov, värmestress och påverkan på vård, fastigheter och energi.

Vattenbrist och torka

Låg markfuktighet och låg vattenföring kan påverka jordbruk, dricksvatten och ekosystem.

Kust och översvämning

Havsnivåhöjning och stormfloder kan påverka kustnära bebyggelse och infrastruktur.

Riskerna påverkar inte bara en sektor i taget. De kan förstärka varandra.

Exempel

Hög värme kan samtidigt öka energibehovet, påverka hälsan och öka trycket på dricksvattenförsörjningen.

Klimatriskanalysen: fördjupad bild av risker och konsekvenser

Risker som ökar

- Fler varma dagar och nätter samt längre värmeperioder.
- Ökad risk för låg markfuktighet, låg vattenföring och vattenbrist.
- Stigande havsnivåer ökar risken för kustnära översvämning.
- Riskbilden varierar i länet: kust, Mälarnära lägen och inland påverkas på olika sätt.

Konsekvenser för Sörmland

- Påverkan på hälsa, vård och omsorg genom värmestress och ökat kylbehov.
- Risker för dricksvatten, jordbruk, livsmedelsförsörjning och ekosystem.
- Ökad sårbarhet i vägar, järnväg, energisystem och annan infrastruktur.
- Kustnära delar av Nyköping, Oxelösund och Trosa är särskilt utsatta för översvämning, medan andra delar av länet påverkas mer av torka och vattenbrist.

Klimatriskanalysen: en fördjupad bild av risker och konsekvenser

Konsekvenser för Sörmland

- Påverkan på hälsa, vård och omsorg genom värmestress och ökat kylbehov.
- Risker för dricksvatten, jordbruk, livsmedelsförsörjning och ekosystem.
- Ökad sårbarhet i vägar, järnväg, energisystem och annan infrastruktur.
- Kustnära delar av Nyköping, Oxelösund och Trosa är särskilt utsatta för översvämning, medan andra delar av länet påverkas mer av torka och vattenbrist.

Koppling till regionens uppdrag

- **Jämlika livsvillkor och god hälsa.** Existerande ohälsa förstärks och sårbara grupper påverkas särskilt.
- **Ett växande och dynamiskt näringsliv.** Gröna näringar förväntas drabbas hårdast, men även industrier som är beroende av vattenförbrukning eller enskilda transportleder. De flesta är fastighetsägare.
- **Goda boende- och livsmiljöer.** Bostadsförsörjning och framför allt trygga, hälsosamma miljöer både inomhus och utomhus kan bli en utmaning med stigande temperaturer.
- **Hållbar tillgänglighet och mobilitet.** Kollektivtrafik och mobilitet förväntas påverkas både av värmeböljor och lokala ras eller översvämningar.
- **Livslångt lärande och kompetensförsörjning.** Vanligt att skolor inte är anpassade för höga temperaturer. Kommer krävas mycket kompetens i dessa frågor.

Sörmland idag: mycket finns att bygga vidare på

Befintliga strukturer med relevans för klimatanpassning

- RUS och Strukturbild Sörmland.
- Regional fysisk planering.
- Trafikförsörjningsprogram och länsplan.
- Livsmedelsstrategi och skogsprogram.
- Forum inom vatten, miljö, klimat och planering.

Men arbetet hålls inte ihop tillräckligt

- Ingen samlad arena för klimatanpassning.
- Ingen tydlig regional uppföljning.
- Ingen samlad prioritering mellan risker, sektorer och ansvar.
- Risk att frågan blir en delfråga i flera forum.

Slutsats:

Region Sörmland har flera relevanta ingångar, men behöver bättre överblick, riktning och kontinuitet.

Regionens roll: integrera, samordna, möjliggöra

Klimatanpassning är inte ett sidospår. Riskerna behöver vägas in i planering, prioritering och beslut som redan görs.

Integrera i uppdrag

RUS, regional fysisk planering, miljö och klimat, beredskap samt risk- och sårbarhetsarbete.

Göra det konkret

Klimatrisker behöver vägas in i länstransportplan, trafikförsörjningsprogram och andra ordinarie processer.

Hålla ihop arbetet

Skapa kontaktvägar och gemensam överblick utan att ta över kommunernas eller länsstyrelsens ansvar.

Poängen är att olika verksamheter ska känna igen klimatanpassning i sina egna uppdrag.

Projekt kan driva utveckling – men behöver få fäste

Vad projekt kan bidra med:

- Tidsbegränsade satsningar kan ge tid, finansiering och fokus.
- De kan göra det möjligt att testa nya arbetssätt, bygga kompetens och utveckla samverkan.
- Extern finansiering kan vara en viktig startpunkt i ett område som annars får begränsat utrymme.

Vad som krävs för att resultaten ska bestå:

- Arbetssätt, forum och roller behöver föras in i ordinarie styrning, budget och ansvar.
- Det behöver finnas en tydlig mottagare i organisationen när projekt avslutas.
- Undersökningen visar att klimatanpassning behöver både utvecklingsutrymme och långsiktig förankring.

Kort sagt: projekt kan vara en viktig möjliggörare, men de räcker inte i sig. För att arbetet ska bli hållbart behöver lärdomar och samverkan leva vidare i den ordinarie verksamheten.

Resultatet baseras på uppdragets intervjuer, utredningens analys och forskning om temporär organisering.

Tre möjliga vägar framåt

Väg A Begränsad och stödjande

Arbetet fortsätter främst i befintliga strukturer.

- + Låg resursåtgång.
- Svag överblick och uppföljning.

Väg B Samordnande och stödjande

En tydlig stödstruktur håller ihop dialog, överblick och uppföljning.

- + Realistisk förstärkning.
- Kräver mandat och kapacitet.

Väg C Fördjupad strategisk inriktning

Klimatanpassning byggs in tydligare i styrning, ansvar och uppföljning.

- + Starkast långsiktighet.
- Störst resursbehov.

Alternativen handlar om ambitionsnivå, inte om att lägga ansvaret på en enskild person.

Samlad bedömning

Undersökningen pekar mot Väg B som mest realistisk startpunkt

En samordnande och stödjande modell ger bättre överblick och genomförandekraft utan att ändra ansvarsfördelningen. Det handlar om en stödstruktur med mandat, inte om att en person ska bära frågan.

Varför inte bara A?

Riskerar att lämna kvar otydligt ansvar, svag överblick och projektberoende.

Varför inte direkt C?

Kräver större politisk prioritering, resurser och intern samordning.

Varför B?

Ger tydlig ingång, samlad dialog och möjlighet att växa stegvis.

Nästa steg kan vara att pröva en samordnande struktur som kopplas till befintliga uppdrag och därefter avgöra om en mer formaliserad modell behövs.

Kunskapsluckor och behov av fortsatt analys

- Tydligare bild av hur klimatanpassning hanteras i regionens egna verksamheter.
- Mer detaljerade lokala analyser av mark, vatten, översvämning och känslig infrastruktur.
- Bättre kunskap om särskilt utsatta grupper och geografiska områden.
- Förtydligad rollfördelning mellan region, kommuner och länsstyrelse.
- Plan för hur projektresultat, finansiering och lärande förs in i ordinarie styrning.

Kunskapsluckorna hindrar inte ett vägval, men påverkar hur genomförandet bör utformas.

Diskussionsfrågor

1. Känner ni igen bilden av otydlig roll, splittrad organisering och projektberoende?

2. Vilken samordnande roll vore mest användbar för Region Sörmland utan att överlappa länsstyrelsens uppdrag?

3. Vilka frågor bör regionen prioritera först för att gå från analys till genomförande?

Syftet är att pröva slutsatserna och ringa in nästa steg.

Tack

VETA Advisor och Anthesis

Underlag till Region Sörmlands fortsatta arbete med klimatanpassning